

Zwerfers in Arctica

We vertelden je reeds een en ander over de bewoners van Arctica. Met de Eskimo's maakten wij nader kennis en terloops spraken wij ook over de Lappen. Misschien heb je "Rendiervolk in leven en dood" gelezen, het heerlijke werk van Bernard Nordh. Dan heb je voorzeker gevoeld, hoe al die mensen uit de noordelijke streken van Noorwegen, Zweden, Finland, het schiereiland Kola in Noordwest-Rusland mensen zijn zoals wij. Zij zijn voor een deel herdersvolkeren, die zich op de rendierteelt toelagen, in tegenstelling dus met de Eskimo's die uitsluitend van jacht en visvangst leven. Van deze Euraziatische volkeren vallen de Lappen ongetwijfeld het meest op. Meer dan de helft van de 33 000 vertegenwoordigers leeft in Noorwegen. Hun Mongoolse trekken verraden een bepaalde afkomst, al weet men met zekerheid, dat zij geen echte Mongolen zijn: de ogen zijn immers de spiegel van de ziel en de donkere kijkers van de Aziaten steken schril af tegen het grijs of blauw van deze arctische bewoners. De Lappen zijn misschien het restant van een volk, dat tijdens de IJstijden een veel

groter verspreidingsgebied bezette en dat zich met het zachter worden van het klimaat meer en meer naar het noorden terugtrok. Dat er gedurende deze zeer lange evolutie heel wat gebeurde, hoeft geen betoog. Het mag dan ook wonderlijk heten, dat deze kleinste Europeanen hun ras zo zuiver hielden: slechts 25% van de Lappen heeft blond haar. Daartegenover hebben de meesten hun eeuwenoude zwerven stopgezet; ze hebben zich in bepaalde kleinere gebieden gevestigd: in het gebergte, in het woud of aan de kust. De *Berglappen* zit het trekken nog in het bloed. Zij volgen de rendieren en leggen elk jaar grote afstanden af.

Het is wel een vreemd gezicht vijf à zes gezinnen achter een 2000 rendieren te zien aanlopen! De ganze inboedel bestaande uit huisraad en voedsel wordt op sleden geladen en door de rendieren vervoerd. De voeding stelt deze nomaden wel dikwijls voor netelige problemen, vooral in de winterperiode, als de wolf of de blizzard op de magere toendra toeslaat. Daarom trekken vele Lappen deze tijd in zuidelijke richting naar de grens van de taïga, waar de rendieren aan de zoom van het woud grazen en korstmossen eten. Na

de winter klimt de groep op naar de lage bergweiden in het binnenland. Dan is er alweer een fase van het eeuwige trekkersleven achter de rug! De *Zee- en Woudlappen* blijven daarentegen meer bij honk. De eersten leven vooral van vissery en landbouw, terwijl de laatsten zich ook op de rendierteelt toelagen. In de kegelvormige tenten of de houten hutten gaat het er wel druk toe: er wordt gekookt, gegeten en geslapen in zeer beperkte ruimte. De *Berglappen* eten het liefst rendiervlees, wilde vruchten en brood, dat zij van de andere Lappen kopen. Naast rendiermelk en koffie leerden zij, net als alle andere arctische volkeren, brandewijn appreciëren! In tegen-

stelling met de Eskimo's is de kledij van de Lappen sierlijker en meer verzorgd. Dat hoeft ons niet te verwonderen: deze volkeren hebben meer contact met andere mensengroepen gehad en het dragen van artistieke banden en gordels zou wel op de invloed van de Noormannen kunnen wijzen. In de winter zien de mannen er met hun kegelvormige mutsen, met reusachtige pompons versierd, werkelijk sportief uit. En werd de opkrulling van de tenen hunner laarzen door het model van de ski, die zij zo handig hanteren, geïnspireerd? De weefsels van de kleren vallen bovendien op door hun bonte kleuren, waarbij blauw,

rood en geel overheersen. Ongewijfeld hebben de Lappen een niet geringe invloed op de andere volkeren van de Siberische toendra uitgeoefend: de Samojeden, de Ostjaken, de Kamtsjatkanen, de Toengoezen en de Jakoeten hebben hun rendierteelt overgenomen. Er dient natuurlijk rekening gehouden met het feit, dat al deze stammen zich binnen een beperkter gebied bewegen en bijgevolg verplicht werden meer aandacht aan de visvangst en de jacht te besteden. Aldus ontstonden er in deze gebieden verschillende technieken in verband met het inspanssen van de honden, het vervaardigen van visnetten en -haken, het plaatsen van vallen en dergelijke meer. Betekent zulks, dat er in de loop van de tijden verschillende rendierbeschavingen zijn gegroeid? In zekere zin wel. Hierbij mogen wij echter niet uit het oog verliezen, dat deze verschillende levensvormen meer aan diverse landschappen en geplogenen

heden dan aan rasonderscheid zijn toe te schrijven. De Samojeden, die men nu de Nentsi noemt, de Toengoezen en de Jakoeten zijn allen Siberische stammen. Hun hoofdactiviteit is de rendierteelt en de Jakoeten, een volk van Turkse oorsprong dat naar het noorden uitweek, trekken in de zomerperiode met hun kudde naar de toendra. In de winter verkiezen zij de rand van het woud. Zij doen dus net zoals de Lappen, al houden zij zich ook met jacht en visserij bezig. De oorspronkelijke levenswijze van de verschillende Noordeuraziatische volkeren werd evenwel door de Russen sterk beïnvloed. De Sowjetregering stelt allerlei modern materieel ter beschikking met het doel het rendement van de rendierteelt en de visvangst op te drijven. Het "Instituut voor de volkeren van het Noorden", te Leningrad gevestigd, geeft zelfs twee dagbladen in het Jakoets uit! Er blijft van de oude rendiercultuur, net zoals van de Eskimobeschaving, niet veel meer over.

Het heeft natuurlijk geen zin hierover te weeklagen, want tegenover de heldhaftige, maar ongelijke strijd die deze volkeren tegen de natuur leverden, staat de weldaad van onze moderne tijd: de arctische bevolking groeit aan!... Een zeer merkwaardige groep ten slotte bewoont de Aleoeten-Eilanden, een sliert van 70 stippen in de Grote Oceaan vóór de kust van Alaska. Zij zijn maar met hun 2 à 3000, maar naar schatting zouden er in de voorhistorie 16 000 geleefd hebben. Op die wijze waren deze eilanden eens het dichtst bevolkte gebied van Noord-Amerika! Het handvol Aleoeten heeft pas voor korte tijd de blanke leren kennen. Deze primitieven gelijken met hun stevig gebouwde, maar kortelichaam, hun brede schedel en hun mongoloïde trekken zeer goed op de Eskimo's, al hadden ze nooit contact met elkaar. Zulks blijkt bijvoorbeeld uit het eigen-

In de noordelijke gebieden van Eurazië leven afzonderlijke groepen mensen, die nog eeuwenoude tradities voortzetten. Naast de Eskimo's zijn de Lappen de voornaamste vertegenwoordigers, die met hun rendiercultuur de andere arctische volkeren de weg naar het levensbehoud toonden. Toch was de komst van de blanke nodig om al deze volkeren voor een onafwendbare ondergang te behoeden.

aardige dodenritueel: de Aleoeten bewaren hun afgestorvenen zo lang mogelijk in hun hutten door middel van een zeer primitieve mummificatie.

